

Н. М. КАЛИНЮК, Б. М. ПАЛАСЮК, К. М. МЕЛЬНИКОВА, В. Г. СВИРИД

ДО ПИТАННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України,
м. Тернопіль, Україна

Мета: дослідження публічно-правових та етичних аспектів медичного обслуговування військовослужбовців у закладах охорони здоров'я.

Матеріали і методи. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс методів: теоретичний аналіз, порівняння, обґрунтування, узагальнення, систематизація теоретичного та практичного матеріалу, вивчення основних міжнародних та національних нормативно-правових актів у контексті виявлення публічно-правових особливостей медичного обслуговування військовослужбовців.

Результати. Дослідивши особливості медичного обслуговування військовослужбовців, зважаючи на публічно-правові, етичні чинники реформування сфери охорони здоров'я, було доведено те, що важливим є життя заходів на законодавчому рівні для забезпечення належного соціального захисту для ветеранів війни. З'ясовано, що потрібно провести детальне дослідження потреб цієї категорії населення, щоб знайти найбільш ефективні шляхи захисту їхнього здоров'я та соціальної інтеграції як етичного складника. Установлено, що це не лише покращить стан здоров'я ветеранів, але й підвищить престиж їхньої професії, дозволяючи їм відчувати підтримку та вдячність від публічної адміністрації та громадськості. Обґрунтовано, що такі ініціативи сприятимуть зміцненню віри військовослужбовців (ветеранів війни) у те, що держава в особі органів публічної влади піклується про їх благополуччя та готова надати необхідну допомогу в разі потреби.

Висновки. Обґрунтовано, що збереження пільг для ветеранів війни є необхідним, але важливо також доопрацювати та вдосконалити механізми їх реалізації. Доведено те, що потрібно розробити дієві механізми публічного забезпечення ефективного використання доступних ресурсів, удосконалення системи моніторингу та контролю за реалізацією пільг, а також врахування індивідуальних потреб ветеранів війни під час розроблення та впровадження соціальних програм. Установлено, що таким чином вбачається за можливе забезпечити ветеранам достойні умови життя та доступ до необхідних медичних послуг, що важливо для забезпечення їх фізичного та психологічного благополуччя після повернення з військової служби.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: публічне управління; правове забезпечення; біоетика; заклади охорони здоров'я; військовослужбовці; медичне обслуговування.

Вступ. Військові, як і цивільні громадяни, мають право на охорону здоров'я та медичну допомогу. Проте механізми реалізації цих прав для військових відрізняються через особливості виконання службових обов'язків. Україна має добре налагоджену систему військової медицини, яка забезпечує збереження та зміцнення здоров'я, надання медичної допомоги особовому складу збройних сил. Піклування про здоров'я військовослужбовців задля забезпечення їх здатності виконувати свої обов'язки є одним із пріоритетних напрямів діяльності уряду для кожної країни, включаючи Україну. Важливо зазначити, що в період воєнного стану діє тимчасове обмеження доступу щодо інформації про стан здоров'я військовослужбовців. Відповідно, проаналізувати, наскільки було реалізовано право на медичну допомогу військовослужбовцями, ми зможемо після закінчення війни – коли така інформація знову стане доступною для громадськості.

Держава відповідно до Конституції України гарантує всім громадянам реалізацію їхніх прав

у галузі охорони здоров'я. В умовах воєнного стану більш вираженою стає диференціація прав у сфері громадського здоров'я різних категорій населення. В умовах війни з різних причин не всі громадяни мають можливість повною мірою скористатися своїми правами в галузі охорони здоров'я, а отже, держава зобов'язана вживати відповідних заходів для надання медичних послуг усім громадянам, наскільки це можливо, враховуючи складні обставини. Слід також докласти зусиль для вирішення невідкладних потреб у охороні здоров'я вразливих груп [1].

Питання щодо аналізу тих чи інших особливостей публічного управління діяльністю закладів охорони здоров'я досліджували у своїх наукових працях такі вчені, як С. Булеца, З. Гладун, Р. Гревцова, О. Кашинцева, Н. Квіт, Р. Майданик, В. Пашков, І. Сенюта, В. Стеценко, Х. Терешко, Я. Триньова та ін. Разом із тим досить великий обсяг проведених ними досліджень указує на необхідність розвитку подальших наукових напрямів,

зокрема з питань законодавчих трансформацій в умовах воєнного стану: публічного управління діяльністю медичних установ; механізмів публічного управління діяльністю медичних установ; впливу медичної реформи на публічне управління медичними установами. Особливої уваги потребує вивчення проблематики формування ефективного механізму публічного управління закладами охорони здоров'я з питань медичного обслуговування військовослужбовців.

Відповідно до міжнародного гуманітарного права навіть під час війни має бути забезпечено захист таких основних прав у сфері охорони здоров'я, як доступ до медичної допомоги пораненим і хворим, а також захист медичного персоналу, медичних закладів та медичного транспорту. Вітчизняні дослідники наголошують, що рівень доступу до наявної та прийнятної медичної допомоги має вирішальне значення для збереження здоров'я та життя людей у зоні збройного конфлікту. Обов'язком держави є забезпечення підтримки ефективної системи надання медичної допомоги в цих умовах [2].

Загалом, незважаючи на те, що умови воєнного стану можуть створювати проблеми для повної реалізації прав на охорону здоров'я, держава зобов'язана вжити належних заходів для пом'якшення цих проблем і забезпечення потреб населення у сфері охорони здоров'я якнайкраще.

Мета: дослідження публічно-правових та етичних аспектів медичного обслуговування військовослужбовців у закладах охорони здоров'я.

Матеріали і методи. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс методів: теоретичний аналіз, порівняння, обґрунтування, узагальнення, систематизація теоретичного та практичного матеріалу, вивчення основних міжнародних та національних нормативно-правових актів у контексті виявлення публічно-правових особливостей медичного обслуговування військовослужбовців.

Результати дослідження та їх обговорення. Розглянемо особливості надання медичної допомоги військовослужбовцям відповідно до законодавства України. Військовослужбовці в Україні отримують медичну допомогу відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Статуту внутрішньої служби ЗСУ, Постанови Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 1999 р. № 1923, якою затверджено «Порядок надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями», Наказу МОЗ України від 25.02.2022 р. № 379 «Щодо надання медичної допомоги в умовах воєнного стану військовослужбовцям, які беруть участь в операції об'єднаних сил» та медичних стандартів, що діють у державі.

Згідно з п. 2 «Порядку надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями», медична допомога військовослужбовцям надається військово-лікувальними закладами за територіальним принципом як у мирний час, так і під час дії особливого періоду [3]. Відповідно до Статуту внутрішньої служби ЗСУ військовослужбовці, на відміну від цивільних громадян, можуть отримати медичну допомогу, дотримуючись певного алгоритму:

- військовий може звернутися за необхідною медичною допомогою до медичного пункту частини, попередньо повідомивши про це свого безпосереднього начальника (командира). Кожне звернення військовослужбовця фіксується у відповідних облікових журналах;

- у разі необхідності військовослужбовець за висновком лікаря частини може бути скерований на лікування до медичного закладу поза розташуванням частини, при цьому військовослужбовцю або його супроводжуючій особі надається:

- направлення лікаря частини, підписане командиром;

- медична книжка;

- довідка про травму (каліцтво, контузію, поранення), яка може бути надіслана протягом 30 днів до центру комплектування та соціальної підтримки, до якого приписаний військовослужбовець у разі, якщо обстановка не дозволяє надати таку довідку;

- медична характеристика.

Відповідно до кожного звернення військовослужбовця за медичною допомогою робляться відповідні записи в облікових журналах медичних установ, медичній книзі військовослужбовця, складаються виписні/перевідні епікризи, виписки з медичних карток, результати обстежень та оглядів тощо. У мирний час військовослужбовці зазвичай звертаються по медичну допомогу до відомчих закладів охорони здоров'я. Виключенням є невідкладні випадки та випадки, коли за місцем проходження служби відсутні військово-медичні заклади охорони здоров'я або наявні заклади не можуть надати певну медичну допомогу через відсутність спеціального медичного обладнання. У таких випадках військовослужбовець має право звернутись до державних або комунальних закладів охорони здоров'я та лікуватись у них за рахунок Міністерства оборони України або іншої силової структури. При цьому, відповідно до ст. 12 Статуту внутрішньої служби ЗСУ, військовослужбовець зобов'язаний повідомити працівникам такого закладу, що він проходить військову службу та доповісти про таке звернення безпосередньому командирі (начальнику) [4].

Також право військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу прописано

в Статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Відповідно до цього Закону охорона здоров'я військовослужбовців забезпечується насамперед створенням сприятливих умов для проходження служби, а це і відповідні санітарно-гігієнічні умови, й побутові умови, збалансоване харчування, й забезпечення вимог безпеки під час проходження навчань, експлуатації бойової техніки та зброї. Відповідальними за збереження здоров'я військовослужбовців та створення безпечних умов проходження служби є командири та начальники військових підрозділів [5].

Законодавство також гарантує військовослужбовцям право на: безоплатне отримання психологічної реабілітації; щорічне медичне обстеження і диспансеризацію із залученням необхідних спеціалістів; безоплатне забезпечення ліками; стоматологічну медичну допомогу; санаторно-курортне лікування; оздоровлення дітей військовослужбовців у порядку та в спосіб, визначений чинним законодавством України [6; 7; 8]. Окрім надання медичної допомоги військовослужбовцям безпосередньо на полі бою, військово-медична служба Збройних Сил України також функціонує на першому та другому рівнях медичного обслуговування, тобто надає невідкладну допомогу та стабілізацію поранених, травмованих, постраждалих і хворих військовослужбовців. Вони також здійснюють медичну евакуацію постраждалих осіб до медичних закладів для подальшого лікування.

Проте через обмеженість ресурсів та потребу в спеціалізованій медичній допомозі військово-медична служба України часто співпрацює із цивільними закладами охорони здоров'я. Ця співпраця базується на принципах єдиного медичного простору, де як військовий, так і цивільний медичний персонал працюють разом для надання необхідної допомоги військовослужбовцям.

Досліджуючи особливості формування ефективного механізму публічного управління з питань медичного обслуговування військовослужбовців, слід звернути увагу на реабілітаційну допомогу. Вона повинна бути доступною, своєчасною і комплексною та враховувати індивідуальні потреби та особливості, стан здоров'я та функціональні можливості особи. Організація реабілітаційної допомоги військовослужбовцям має включати співпрацю між медичними закладами охорони здоров'я, психологічними службами, соціальними службами та іншими закладами, що надають підтримку та послуги реабілітації. У рамках комплексної реабілітаційної допомоги військовослужбовцям можуть надаватися певні види підтримки.

Фізична реабілітація – допомагає військовослужбовцям відновити функції руху та м'язову силу через спеціальні вправи та процедури. Вона включає проведення фізіотерапії, масажу, тренувань

з відновлювальної фізкультури та фізичних вправ, спрямованих на покращення рухової активності та зміцнення м'язів. Психологічна підтримка і психотерапевтична допомога є важливим аспектом у реабілітації військовослужбовців після поранень або стресових ситуацій. Психологічна підтримка надається через консультування, психотерапію та групові сесії, що допомагають зняти стрес та побудувати позитивне ставлення до життя. Соціальна реінтеграція орієнтована на підтримку військовослужбовців в їх поверненні до сімейного та цивільного життя. Вона може включати підтримку в пошуку роботи, освіти та навчання, а також у розв'язанні житлових та фінансових питань. Професійна реабілітація спрямована на надання нових навичок та перекваліфікацію, щоб військовослужбовці змогли знайти роботу або зайнятися підприємництвом.

З метою забезпечення належного лікування військовослужбовців в умовах воєнного стану Верховна Рада України прийняла Закон України від 01.04.2022 р. № 2171-IX «Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану». Завдяки внесеним змінам було вдосконалено порядок надання медичної допомоги військовослужбовцям України в умовах воєнного стану [5].

Прийняті зміни до законодавства передбачають можливість забезпечення лікування військовослужбовців за межами України в умовах воєнного стану та надають право на безоплатну медико-психологічну реабілітацію у відповідних центрах, з відшкодуванням вартості проїзду за рахунок держави [5]. Ці кроки є важливими в забезпеченні належного лікування та підтримки військовослужбовців і можуть допомогти військовослужбовцям отримати необхідну медичну допомогу та психологічну реабілітацію, які можуть бути обмежені в умовах воєнного конфлікту. Організація лікування за межами країни може забезпечити доступ до спеціалізованих медичних закладів або експертів, які можуть надати найкращу можливу допомогу в конкретних випадках.

Протягом дії воєнного стану військовослужбовці в Україні можуть отримувати медичну допомогу як у відомчих госпіталях, так і в цивільних закладах охорони здоров'я. Згідно з Наказом МОЗ України «Щодо надання медичної допомоги в умовах воєнного стану військовослужбовцям, які беруть участь в операції об'єднаних сил» від 25.02.2022 р. № 379, заклади охорони здоров'я, які перебувають у сфері управління МОЗ України, зобов'язані безвідмовно і цілодобово надавати медичну допомогу всім постраждалим і пораненим, у тому числі й військовим [9]. Ця співпраця

гарантує, що військовий персонал отримує найкращу медичну допомогу та використовує досвід і засоби як військового, так і цивільного секторів.

Згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей», особи, які повернулись із полону, включаючи військовослужбовців, учасників бойових дій та прирівняних до них осіб, мають право на: медичну, реабілітаційну, психологічну допомогу; соціальну та професійну адаптацію; соціальні послуги, в тому числі влаштування до соціальних закладів; пільгове забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування [10].

Військова служба, навіть у мирний час, може викликати певні ризики для здоров'я військовослужбовців через виконання їх професійних обов'язків та специфіку служби. Під час війни ці ризики можуть зростати через збільшену інтенсивність бойових дій та екстремальні умови. У результаті після завершення служби військовослужбовці можуть стикатися з погіршенням стану здоров'я, розвитком хронічних захворювань, інвалідизацією та іншими проблемами. Тому поряд із соціальним та медичним забезпеченням для військовослужбовців надзвичайно важливою є також підтримка ветеранів війни.

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» гарантує ветеранам можливість скористатися певними пільгами [11]. Попри те, що даний Закон чинний, на тепер немає механізмів реалізації цих пільг. Зокрема, пільги, що безпосередньо пов'язані зі збереженням здоров'я, важко вважати пільгами, оскільки одні з них не реалізуються через брак фінансів, інші нівелюються реформованою системою охорони здоров'я.

У межах реформи системи охорони здоров'я медична допомога надається за пакетами послуг ПМГ, в яких не передбачено пільгове надання медичної допомоги ветеранам війни. Ветерани змушені отримувати медичну допомогу на загальних підставах. Щоб отримати необхідну медичну допомогу чи обстеження, ветерани мають звернутись до сімейного лікаря, який залежно від стану пацієнта призначить необхідні діагностичні процедури та лікування, а за потреби скерує до інших спеціалістів або на стаціонарне лікування. За програмою реімбурсації «Доступні ліки» ветерани на загальних підставах можуть безплатно або з незначною доплатою отримати лікарські засоби та медичні вироби, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення. Ця пільга, як і першочергове безплатне зубопротезування, через брак коштів у державному бюджеті певний період надавалась

відповідно до чинних програм за кошти територіальних громад. Постанова Кабінету міністрів України «Деякі питання реалізації пілотного проекту щодо зубопротезування окремих категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України» від 27 лютого 2024 року № 212, можливо, зможе розв'язати питання реалізації пільги на безплатне зубопротезування ветеранів війни [12].

Проте лікування певних травм, пов'язаних із війною, є досить дорогим і не завжди покривається за рахунок Програми медичних гарантій. Ініціативою лікарів є створення окремого пакету послуг, який би покривав високу вартість лікування ветеранів. Але на цьому етапі через брак фінансів дану пропозицію не було розглянуто. Відповідно, незважаючи на законодавчі пільги, ветерани часто зіштовхуються з проблемами в медичному обслуговуванні та соціальному захисті. Не завжди юридично закріплені пільги реалізуються на практиці, й це створює додаткові труднощі для людей, які втратили здоров'я під час захисту країни. У світлі цього важливо вжити заходів на законодавчому рівні для забезпечення належного соціального захисту для ветеранів. Потрібно провести детальне дослідження потреб цієї категорії населення, щоб знайти найбільш ефективні шляхи захисту їхнього здоров'я та соціальної інтеграції. Це не лише покращить стан здоров'я ветеранів, але й підвищить престиж їхньої професії, дозволяючи їм відчувати підтримку та вдячність від уряду та громадськості. Такі ініціативи сприятимуть зміцненню віри ветеранів у те, що держава піклується про їх благополуччя та готова надати необхідну допомогу в разі потреби.

Висновки. Збереження пільг для ветеранів війни є необхідним як з публічно-правових, так і етичних міркувань, але важливо також доопрацювати та вдосконалити механізми їх реалізації. Потрібно розробити дієві механізми забезпечення ефективного використання доступних ресурсів, удосконалення системи моніторингу та контролю за реалізацією пільг, а також урахування індивідуальних потреб ветеранів під час розроблення та впровадження соціальних програм. Тільки таким чином можна забезпечити ветеранам достойні умови життя і доступ до необхідних медичних послуг, що важливо для забезпечення їх фізичного та психологічного благополуччя після повернення з військової служби.

Реальне забезпечення реалізації соціальних прав і свобод військовослужбовців сприяє збереженню та підвищенню їх боєготовності та боєздатності. Відчуття підтримки та захищеності важливе для військовослужбовців, оскільки воно може позитивно позначитися на їх психологічному стані та боєздатності. Коли військові знають, що їхні потреби та права на охорону здоров'я будуть враховані й захищені, вони можуть бути більш

спокійними та фокусуватися на виконанні своїх обов'язків у бойових умовах. Це важливо для підтримки їх бойової готовності та ефективності виконання завдань. Таким чином, забезпечення

підтримки та захисту військовослужбовцям може мати прямий вплив на успішність їх служби. Але, на жаль, на практиці військові не завжди в повній мірі можуть скористатися своїми правами.

Список літератури

1. Скриннікова К.О. Цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичних послуг. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доп. учасників науково-практ. конф. Харків, 2019. С. 278–281.
2. Kalyniuk N.M., Humenna N.V. Features of the formation of an effective mechanism of public administration of health care institutions in the context of medical care for military personnel. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Вип. 86. Ч. 2. С. 113–118.
3. Порядок надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями : Постанова КМУ від 18.10.1999 р. № 1923 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1923-99-%D0%BF#Text>
4. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 р. № 548-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>
5. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
6. Національна Асоціація Адвокатів України. Які особливості надання медичної допомоги військовослужбовцям України в умовах воєнного стану? Комітет Медичного і Фармацевтичного Права та Біоетики. URL: <https://medcom.unba.org.ua/publications/publications/print/7957-yaki-osoblivosti-nadannya-medichnoi-dopomogi-vijskovosluzhbovcyam-ukraini-v-umovah-voennogo-stanu.html> (дата звернення: 04.12.2024).
7. Калинюк Н.М., Галіян А.В. Новели законодавства України у сфері громадського здоров'я. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2023. № 3. С. 80–85.
8. Калинюк Н.М., Ліщук О.Р. Дотримання прав людини у сфері громадського здоров'я в умовах воєнного стану. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2023. № 3. С. 86–92.
9. Щодо надання медичної допомоги в умовах воєнного стану військовослужбовцям, які беруть участь в операції об'єднаних сил : Наказ МОЗ України від 25.02.2022 р. № 379. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-25022022--379-schodo-nadannya-medichnoi-dopomogi-v-umovah-voennogo-stanu-vijskovosluzhbovcjam-yaki-berut-uchast-v--operacii-ob'ednanih-sil> (дата звернення: 05.12.2024).
10. Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей : Закон України від 26.01.2022 р. № 2010-IX: станом на 20 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text> (дата звернення: 06.12.2024).
11. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII: станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 06.12.2024).
12. Деякі питання реалізації пілотного проекту щодо зубопротезування окремих категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України : Постанова Каб. Міністрів України від 27.02.2024 р. № 212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212-2024-n#Text> (дата звернення: 08.12.2024).

References

1. Skrynnikova K. O. (2019). Tsyvil'no-pravova vidpovidal'nist' u sferi nadannya medychnykh posluh. [Civil liability in the field of medical services]. *Problemy tsyvil'noho prava ta protsesu: Tezy dop. uchastnykiv naukovo-prakt. konf.* – Problems of civil law and process: Abstracts of additional participants of the scientific and practical conference, Kharkiv, 278–281 [in Ukrainian].
2. Kalyniuk, N. M., Humenna, N. V. (2024). Features of the formation of an effective mechanism of public administration of health care institutions in the context of medical care for military personnel. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 86(2), 113–118 [in English].
3. (1999). Poryadok nadannya medychnoyi dopomohy u viys'kovo-medychnykh zakladakh i vzayemorozrakhunkiv za neyi mizh viys'kovymy formuvanniamy: Postanova KМУ vid 18.10.1999 r. № 1923. [The procedure for providing medical care in military medical institutions and mutual settlements for it between military formations: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 18.10.1999 No. 1923]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1923-99-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
4. (1999). Pro Statut vnutrishn'oyi sluzhby Zbroynykh Syl Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 24.03.1999 r. № 548-XIV. [On the Statute of the Internal Service of the Armed Forces of Ukraine: Law of Ukraine dated 24.03.1999 No. 548-XIV]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text> [in Ukrainian].
5. (1991). Pro sotsial'nyy i pravovyy zakhyst viys'kovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simey: Zakon Ukrayiny vid 20.12.1991 r. № 2011-XII. [On social and legal protection of military personnel and members of their families: Law of Ukraine dated 20.12.1991 No. 2011-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> [in Ukrainian].
6. (2023). Natsional'na Asotsiatsiya Advokativ Ukrayiny [National Association of Lawyers of Ukraine] Yaki osoblyvosti nadannya medychnoyi dopomohy viys'kovosluzhbovtziv Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu? [What are the features of providing medical care to military personnel of Ukraine under martial law?] Komitet Medychnoho i Farmatsevtichnoho Prava ta Bioetyky. Retrieved from: <https://medcom.unba.org.ua/publications/publications/print/7957-yaki-osoblivosti-nadannya-medichnoi-dopomogi-vijskovosluzhbovcyam-ukraini-v-umovah-voennogo-stanu.html> [in Ukrainian].

7. Kalynyuk, N. M., & Haliyan, A. V. (2023). Novely zakonodavstva Ukrayiny u sferi hromads'koho zdorov'ya [Novels of the legislation of Ukraine in the field of public health]. *Visnyk sotsial'noyi hihiyeny ta orhanizatsiyi okhorony zdorov'ya Ukrayiny – Bulletin of social hygiene and health care organization of Ukraine*, 3, 80-85 [in Ukrainian].
8. Kalynyuk, N. M., & Lishchuk, O. R. (2023). Dotrymannya prav lyudyny u sferi hromads'koho zdorov'ya v umovakh voyennoho stanu [Compliance with human rights in the field of public health under martial law]. *Visnyk sotsial'noyi hihiyeny ta orhanizatsiyi okhorony zdorov'ya Ukrayiny – Bulletin of social hygiene and health care organization of Ukraine*, 3, 86–92 [in Ukrainian].
9. (2022). Shchodo nadannya medychnoyi dopomohy v umovakh voyennoho stanu viys'kovosluzhbovtsyam, yaki berut' uchast' v operatsiyi ob'yednanykh syl: Nakaz MOZ Ukrayiny vid 25.02.2022 r. № 379. [On the provision of medical care under martial law to military personnel participating in the joint forces operation: Order of the Ministry of Health of Ukraine dated 02/25/2022. No. 379]. Retrieved from: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-25022022--379-schodo-nadannja-medichnoi-dopomogi-v-umovah-voennogo-stanu-vijskovosluzhbovcjam-jaki-berut-uchast-v-operacii-ob'ednanih-sil> [in Ukrainian].
10. (2022). Pro sotsial'nyy i pravovyy zakhyst osib, stosovno yakykh vstanovleno fakt pozbavlennya osobystoyi svobody vnaslidok zbroynoyi ahresiyi proty Ukrayiny, ta chleniv yikhnikh simey: Zakon Ukrayiny vid 26.01.2022 r. № 2010-IX. [On social and legal protection of persons in respect of whom the fact of deprivation of personal liberty as a result of armed aggression against Ukraine has been established, and members of their families: Law of Ukraine dated 26.01.2022 No. 2010-IX: as of 20 Aug. 2023]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text> [in Ukrainian].
11. (2024). Pro status veteraniv viyny, harantiyi yikh sotsial'noho zakhystu: Zakon Ukrayiny vid 22.10.1993 r. № 3551-XII: stanom na 1 sich. 2024 r. [On the status of war veterans, guarantees of their social protection (1993): Law of Ukraine dated 22.10.1993 No. 3551-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].
12. (2024). Deyaki pytannya realizatsiyi pilotnoho proektu shchodo zuboprotezuvannya okremykh katehoriy osib, yaki zakhyshchaly nezalezhnist', suverenitet ta terytorial'nu tsilisnist' Ukrayiny: Postanova Kab. Ministriv Ukrayiny vid 27.02.2024 r. № 212. [Some issues of implementing a pilot project on dental prosthetics for certain categories of persons who defended the independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine (2024): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 27.02.2024 No. 212]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212-2024-n#Text> [in Ukrainian].

TO THE ISSUE OF MEDICAL CARE FOR MILITARY PERSONNEL: PUBLIC LAW AND ETHICAL ASPECTS

N. M. Kalynyuk, B. M. Palasyuk, K. M. Melnykova, V. H. Svyryd

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine, Ternopil, Ukraine

The purpose of this article is to study the public-legal and ethical aspects of medical care for military personnel in health care institutions.

Materials and methods. To achieve the set goal, a set of methods was used: theoretical analysis, comparison, justification, generalization, systematization of theoretical and practical material, study of the main international and national regulatory legal acts in the context of identifying public-legal features of medical care for military personnel.

Results. Having studied the features of medical care for military personnel, taking into account the public-legal factors of healthcare reform, it was proven that it is important to take measures at the legislative level to ensure proper social protection for war veterans. It was found that it is necessary to conduct a detailed study of the needs of this category of the population in order to find the most effective ways to protect their health and social integration. It was established that this will not only improve the health of veterans, but also increase the prestige of their profession, allowing them to feel support and gratitude from the public administration and the public. It is substantiated that such initiatives will contribute to strengthening the faith of military personnel (war veterans) in the fact that the state, represented by public authorities, cares about their well-being and is ready to provide the necessary assistance if necessary.

Conclusions. It is substantiated that preserving benefits for war veterans is necessary, but it is also important to finalize and improve the mechanisms for their implementation. It is proven that it is necessary to develop effective mechanisms for public provision of effective use of available resources, improve the system of monitoring and control over the implementation of benefits, as well as take into account the individual needs of war veterans when developing and implementing social programs. It is established that in this way it is considered possible to provide veterans with decent living conditions and access to necessary medical services, which is important for ensuring their physical and psychological well-being after returning from military service.

KEY WORDS: public administration legal support; bioethics; health care institution; military personnel; medical care.

Рукопис надійшов до редакції 02.03.2025

Відомості про авторів:

Калинюк Наталя Миколаївна – доцентка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1613-835X>

Паласюк Богдан Михайлович – доцент кафедри медичної фізики діагностичного та лікувального обладнання Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7684-8214>

Мельникова Катерина Михайлівна – кандидат історичних наук, асистент кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1490-142X>

Свирид Віктор Григорович – здобувач вищої освіти 2 курсу спеціальності 229 Громадське здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0868-3794>

Електронна адреса для листування: kalunyknm@tdmu.edu.ua